

НАЙБІЛЬШИЙ ПІЩАНИЙ ЗАМОК У СВІТІ

Радиоп'єса

Поступово напливають звуки моря: шум хвиль, крики чайок. Десь гавкають собаки. Здалеку доливають голоси дітей, що граються на березі. Дме холодний вітер.

Гамір робітничого клубу опівдні. Тайн-сайд¹, 1981 рік.

ДЖІММІ (чути, як він поставив склянку). А чи розповідав я вам коли-небудь про найкращий день у своєму житті?

ТОММІ. Було й таке?

ДЖІММІ. Я не жартую.

АРЧІ. Певно, то був справді чудовний день.

ДЖІММІ. Ще б пак. Ось послухайте...

Тоді я вперше побував на поромі...

ТОММІ. На поромі?..

ДЖІММІ. Так. На старому доброму поромі... Не на цьому модернізованому, що тепер... (Замовкає.) Я був тоді ще хлопчиськом... Років семи, не більше. Моя мати взяла мене із собою на пляж, що на березі затоки Уїтлі-бей... О, яка то була втіха! Я перехилився через поручні і зміг зазирнути в машинне відділення... А там дим і пара, і я (сміється), я навіть подумав, що ми горимо й зараз підемо на дно... Там, унизу, я побачив двох чоловіків. Голі до пояса, вони жбурляли вугілля тоннами... Вони вмивалися потом, Томмі, щоб пором міг перетнути Тайн... Атож... А двигун... Мамо рідна!.. Зроду не бачив такої сили... (Замовкає.)

ТОММІ. Я вже давно не був на пляжі Уїтлі-бей.

Минуло шістьдесят років, відколи англійський драматург Річард Х'юз написав першу в світі «чисту» радіоп'єсу «Небезпена» (1924). За цей час жанр радіоп'єси зміцнився, «підріс» і здобув справді світову популярність, витримавши у важкій конкурентній боротьбі з телетеатром. Серед авторів радіоп'єс нині імена Ф. Дюрренматта, З. Ленца, Г. Бьолля, Р. Бредбері, І. Бергмана та багатьох інших. Розвинулася й збагатилася і «родоначалниця» жанру — англійська радіодраматургія, З-поміж нового поповнення — і Пол Тейн (вар. 1949 р.), автор семн радіоп'єс.

¹ Місцевість на північному сході Англії, в долині річки Тайн, промисловий район із центром у місті Ньюкаса.

АРЧІ. Оце й усе?

ДЖІММІ. Що все?

АРЧІ. Уся твоя історія?

ДЖІММІ. Е ні, це тільки початок... Ну, ми трохи під'їли й пішли на пляж. А там якраз відбувалися змагання на кращий піщаний замок. Моя мати задрімала, а я взяв відерце та лопаточку й приєднався до учасників змагань. І коли нарешті я збудував... Ну, старий, це треба було бачити... Який же я був щасливий!..

ТОММІ. Ти здобув перший приз?

ДЖІММІ. Який приз?

ТОММІ. За свій піщаний замок. Ну, виграв змагання?

ДЖІММІ. Ні-і... Але мою роботу теж оцінили високо, щоб ти знав.

АРЧІ. Та невже?

ДЖІММІ. Правда... Якби собака не розвалив мені башту перед тим, як підійшли судді... Якби не той клятий пес... А втім, байдуже... Відчуття, що я перевершив самого себе, — ось що було головним для мене.

АРЧІ. Ну звісно...

ТОММІ. Щасливі то були часи, правда?

ДЖІММІ (сумно). Авжеж... (Замовкає.) Ну, а тепер моя черга пригощати...

АРЧІ. Облиш... Сховай свої гроші, старий...

ДЖІММІ. Та нащо вони, Арчі, як не на те, щоб їх витратити?

ТОММІ. Але ж допомогу по безробіттю не даватимуть вічно...

ДЖІММІ. Чого я маю перейматися тим, що колись буде? (Чути, як він підводиться.) То як — ще по одній?

АРЧІ. Не жени так, хлопче. До вечора ще далеко. Та й не варто сьогодні отак набиратися, Джіммі...

ТОММІ. Арчі правду каже.

АРЧІ. Нема користі в цьому сидінні...

ДЖІММІ. Цікаво, що ти пропонуєш? Ходити шукати роботи?

АРЧІ. Слухай, я про це й згадувати не хочу...

ДЖІММІ. А я хочу. Бо як — користь може знайти тільки в одному — в роботі.

АРЧІ (зігхаючи). Скільки тобі років, Джіммі?

ДЖІММІ. П'ятдесят один. Щойно вивинився.

АРЧІ. Так от, старий... Поглянь-но правді у вічі... Жодному з нас уже навряд чи пощастить знайти роботу.

ДЖІММІ. Звідки ти можеш знати... Он приятель Томмі кудись найнявся тільки минулого тижня. А він майже такого віку, як я. Скажи, Томмі?

ТОММІ. Це правда, але... він має кваліфікацію.

АРЧІ. Бачиш... Кому тепер потрібні прості робочі руки?..

ДЖІММІ. Ти так думаєш? Помиляєшся, Арчі, дещо для мене ще лишається. Я міг би назвати тобі кілька можливостей...

АРЧІ. Та невже?

ДЖІММІ. Таки міг би. Правда, можливість ще треба використати...

АРЧІ. О, здається, я знаю... Робота є робота, навіть коли тобі не платять.

ТОММІ. Стережися, Джіммі... Зараз він запропонує тобі перекопати його садочок.

АРЧІ. Зовсім ні... Джіммі наштотхнув мене на кращу думку. Це буде не так змагання, як виклик.

Шумові ефекти затихають.

Минуло кілька годин. Поступово напливають звуки кухні. Брязкіт тарілок. Арчі допомагає своїй дружині Бетті мити посуд.

БЕТТІ. То що ти збираєшся робити?

АРЧІ. Слухай, Бетті... Скільки разів можна...

БЕТТІ. Ти, певно, здурів або...

АРЧІ. Хай так.

БЕТТІ. Але, Арчі... ти ж старий чоловік... а піщані замки — то хлоп'яча забавка...

АРЧІ. Тільки не той, що його ми збудуємо... То буде найбільший піщаний замок, який ти коли-небудь бачила. Заввишки з будинок... а може, й більший.

БЕТТІ. Ну гаразд, я розумію, як тобі сумно. Звісно, ти пригнічений... Але... може, ти звернувся б до доктора Малларда? Він пропише таблетки, що поліпшують настрої.

АРЧІ. Не хочу ніяких паскудних таблеток.

БЕТТІ. Цими днями Пеггі мені казала... Її Елф прийняв кілька шук... і вони подіяли дивовижно. Зараз він помагає себе чудово. Спокійненько сидить собі цілими днями в садочку.

АРЧІ. Дурниці. Мене вже не зіб'єш. Я повинен знайти собі якесь діло.

БЕТТІ. Знаю, що повинен, любий. І я завжди дбала, щоб допомогти тобі в цьому, але...

АРЧІ. Бетті...

БЕТТІ. Але що подумують люди, Арчі?

АРЧІ. Хай собі думають що хочуть... Якщо доросла людина може підняти грати в кості... або дивитись футбол... то що дивно в тому, як вона, як вона, може будувати піщаний замок?

БЕТТІ. Гм!

Брязкають тарілки. Шумові ефекти зникають.

Ранок наступного дня. Напливає шум мо-

ря. Гуркочуть хвилі, десь удалині кричить чайка.

АРЧІ. Починаймо, Джіммі.

ДЖІММІ. Може, почекаємо Томмі?

АРЧІ. Ні-і... Холодно стояти. Хочу розігрітись...

ДЖІММІ. Гаразд... Із чого почнемо?

АРЧІ. Ну, спершу накреслимо план у натуральну величину. Як роблять архітектори. Постав своє відро біля мене і... Бачиш оту сколю?

ДЖІММІ. Оце тільки-но помітив.

АРЧІ. Так от... Прямуй, просто на неї і проведь лінію лопатом. Пряму лінію, зрозумів?. Я скажу, коли досить. Ну, рушай...

ДЖІММІ. Послухай, Арчі, а як із хвилями? Ти певен, що ми на безпечній відстані?

АРЧІ. Звісно, що певен.

Під час наступних реплік голос Джіммі віддаляється. Чути, як Джіммі проводить лопатом лінію на піску.

ДЖІММІ. Ну, якщо ти певен... Тільки мені здається, хвилі тут докочуються до самих скель...

АРЧІ. Дуже рідко... Так, так... Іди прямо...

ДЖІММІ (його голос віддаляється). Ти знаєш... моя каже, що я з'їхав з глузду...

АРЧІ. А-а... Моя також...

ДЖІММІ (здалеку). Можливо, Томмі передумав...

АРЧІ. Не хвилюйся, прийде... Що йому ще робити?

ДЖІММІ (ще далі). Отак... Ще довго вести?

АРЧІ. Я скажу, коли досить.

ДЖІММІ (здалеку). Чортів замок... Він захопить півберега...

АРЧІ. Атож... Гаразд, зупиняйся там.

Чути, як Джіммі припиляє весті лінію.

АРЧІ. А тепер... Повертай під прямим кутом...

ДЖІММІ (так само здалеку), Тобто?

АРЧІ. Повертай під прямим кутом, кажу... Ні, ні... в інший бік... Отак. Я проведу лінію паралельно твоєї... Пильнуй, щоб у тебе була пряма... Нам не потрібен кривий периметр.

ДЖІММІ. Звичайно, Я знаю. (Чути, як він починає вести лопатом ще одну лінію на піску.)

АРЧІ. Тут будуть зубчасті мури, щоб ти знав... З баштою на кожному ріді.

ДЖІММІ (здалеку). Он як?

АРЧІ. Мури ми зведемо з піску, а піску накопаємо роблячи рів. Якщо ми копатимемо досить глибоко, пісок буде вологий і добре братиметься...

ДЖІММІ. Братиметься?

АРЧІ. Ну звісно... Усе дуже просто... Ми навчимося під час роботи...

ДЖІММІ. Ти все продумав задалегідь, так?

АРЧІ. Та ні, лише головне... Потім ми обладнаємо внутрішній двір з фортецею посередині...

ДЖІММІ. З чим?

АРЧІ. З фортецею. Де міг би жити бачок.

ДЖІММІ (так само здалеку). А-а, розумію... Слухай, Арчі...

АРЧІ. Чого тобі ще? Я сказав, пильнуй, щоб лінія була пряма.

ДЖІММІ. Та стараюся, стараюся... Про

що це я казав? А, так... Тобі не здається, що ми можемо вскочити в халепу?

АРЧІ. За що? За піщаний замок?

ДЖІММІ (*здалеку*). Я розумію, це лише піщаний замок... але можуть подумати...

АРЧІ. Викинь це з голови, старий. (*Чути, як він зупиняється.*) Досить. Гаразд. Стей. Тепер знову повертай під прямим кутом...

ДЖІММІ. Щось забагато виходить прямих кутів.

АРЧІ. ...і йди мені назустріч.

ДЖІММІ (*веде лопатою лінію на піску, його голос наближається*). А ось нарешті й Томмі.

АРЧІ. Я ж тобі казав, що він прийде. Стеж за лопатою. Ти трохи з'їхав убік...

Чути ходу Томмі.

ТОММІ. Чудовий ранок... Трохи холоднувато, правда.

АРЧІ. Трішки попрощоєш і відразу згрієшся.

ДЖІММІ (*вже зблизька*). Кудя ти став, Томмі! Це ж наш периметр. Тут будуть мурі замку.

ТОММІ. О-о... Пробачте...

АРЧІ. Заспав, еге ж?

ТОММІ. Ні... Зі мною такого не буває. Так що це ти пальцем у небо. Я був у бібліотеці.

АРЧІ. Он як?

ДЖІММІ. Ти вже не маєш грошей на газету, бідолахо?

ТОММІ. Даремно глузуєш, Джіммі. Я пішов туди, щоб навести деякі... е-е... довідки...

АРЧІ. Довідки?

ТОММІ. Так. Про піщані замки. Знаєте... починати найкраще з цього...

АРЧІ. Ну й що?

ТОММІ. А нічого... Про піщані замки літератури в них не багато... Тобто, взагалі немає...

АРЧІ. Ти начебто дуже здивований.

ТОММІ. Але ж я знайшов там чимало літератури про справжні замки. Ну, про ті, що їх будують з каменю. На жаль, усе те нам ні до чого. Дівчина-бібліотекарка була така люб'язна... Навіть подивилась у «Книзі Гіннеса»¹... Ані згадки навіть там...

ДЖІММІ (*уриває свою лінію й підходить*). Що? Ані згадки? Ти хочеш сказати, що не було зафіксовано такого світового рекорду?

ТОММІ. Мабуть, пі...

ДЖІММІ. Невже ви досі не збагнули? І ти теж, Арчі? Ми ж можемо увійти в історію... Заволодіти світовим рекордом... Тільки подумайте...

АРЧІ. Не хвилюйся так, Джіммі. Ми ще навіть не почали будувати.

ТОММІ. А замок буде чималий.

ДЖІММІ. Ха... Він буде найбільший у світі...

АРЧІ. Слухайте ви, двоє... Годі базікати... Ану подивимось, які з вас робітники...

Шумові ефекти зникають.

Минуло кілька годин. Напливає шум моря. Чути скрегіт лопат, які вгризаються в пісок, і розмірений плісскіт хвилі.

¹ Довідник, де реєструються найрізноманітніші досягнення, в тому числі й зовсім безглузді. Свого часу це видання започаткував власник найбільшої англійської броварні, щоб полегшити розв'язання суперечок між відвідувачами пивних барів.

Чиясь хода. Наближаються двоє дітлахів.

ФРЕД. Що ви тут робите, містере?

АРЧІ. Ви хто такі?

ФРЕД. Мене звати Фред.

АРЧІ. Он як. А в твоєї подружки теж є ім'я, Фреде?

ФРЕД. Її звати Джойс. Але вона мені не подружка, а сестра.

АРЧІ. Розумію. А хіба сестра не може бути подружкою?

ДЖОЙС. Нашо ви копаєте таку яму, містере?

АРЧІ. Ну... Ти, Фреде, вмієш зберігати таємниці?

ФРЕД. Умію.

АРЧІ. А ти, Джойс?

ФРЕД. Вона теж...

АРЧІ. Ну то слухайте... Ви знаєте, хто такі пірати?

ФРЕД, ДЖОЙС (*в один голос*). Знаємо...

АРЧІ. Так от, ми всі троє — з піратів. Бачите того чоловіка на купі піску?

ФРЕД. Еге...

АРЧІ. То Джіммі Дерев'яна Нога. Чули про нього?

ФРЕД. Ні.

ДЖОЙС. А ви не дурите нас, містере?

АРЧІ. Та що ви... Святу правду кажу Геї, Джіммі Дерев'яна Нога!

ДЖІММІ (*здалеку*). Ти мене?

АРЧІ. Ану скандибай сюди, старий блазню! Бачте, він уже втрачає пам'ять. Іноді навіть забуває власне ім'я. Але найгірше те, що він забув, де заховав наші скарби. Ось і доводиться тепер усе перекопувати.

ДЖІММІ (*його голос наближається*). Що тут таке?

ДЖОЙС. Покажіть нам свою ногу, містере.

ДЖІММІ. Шо?

АРЧІ. Е-е... він її нікому не показує... Соромиться. Правда ж, Джіммі?

ДЖІММІ. Арчі, скажи, чого вони від мене...

АРЧІ. Я розповів їм про твою дерев'яну ногу, старий. Адже твою справжню відкусив крокодил...

ДЖІММІ. А-а... Це-е... так...

АРЧІ. Я ж вам казав, що в нього нікудишня пам'ять!

ФРЕД. А де ваш корабель?

АРЧІ. Ми заховали його на річці... На той випадок, якщо доведеться втікати...

ТОММІ (*здалеку*). Геї, ви!.. Що мені — більше від усіх потрібно длубатись у піску?

АРЧІ. Тихше... Не серься, старий... Краще зроби добре діло — налий нам чаю... Фляжка у мой сумці.

ФРЕД. Слухайте, містере... Можна ми допоможемо вам шукати скарб?

АРЧІ. Ой ні, тільки не зараз... Адже тут Томмі Фурія... Він наш капітан, і краще не дратувати його. Але я вам дещо скажу... Я думаю, Джіммі Дерев'яна Нога заховав наш скарб десь отам... за отією скелею.

ДЖІММІ. А-а, так... Звісно, я мій...

АРЧІ. Тільки нікому ні слова.

ФРЕД. Авжеж.

Чути ходу — діти пішли геть.

ФРЕД (*його голос лунає здалеку*). Тільки не забудьте... Залиште й нам трохи скарбів...

- ТОММІ (несе кухлики з чаєм, його голос наближається). А ось і я, хлопці... Боюся, чай занадто міцний...

ДЖІММІ. Він завжди такий, коли з фляжки.

ТОММІ. Чого хотіли ті дітлахи?

ДЖІММІ. Арчі сказав їм, нібито ми пірати... шукаємо заховані скарби...

ТОММІ. Справді?

Усі троє сміються, потім замовкають.

ДЖІММІ. Не знаю, як ви, а я трохи стомився...

АРЧІ. Пусте... Ти швидко втягнешся.

ТОММІ. Пам'ятаю, коли я працював на будовах... Нас завжди звільняли перед рідвом. На кілька місяців, поки не потеплішає. І ось перший день після перерви... Господи, то було справжнє пекло. Всі кістки пили...

АРЧІ. Еге ж... А потім тебе починав мучити страх, що робота незабаром закінчиться...

ТОММІ. Атож.

ДЖІММІ. Арчі!

АРЧІ. Га?

ДЖІММІ. Я оце думаю про звідний міст...

АРЧІ. О, Джіммі... Ти теж, друже...

ДЖІММІ. Так, так... Дай і мені внести свою частку. Я розумію, ми не зможемо зробити так, щоб міст підіймався й опускався. Але якщо перекинути через рів кілька колод, а зверху засипати їх піском... Потім можна було б оточити замок водою. Вийшов би справжній фортечний рів.

ТОММІ. Чудова думка, Джіммі. І, здається, я бачив кілька дошок отам далі на березі...

Чути ходу. Підходять четверо чи п'ятеро безробітних юнаків на чолі з Міком і Гаррі. Вони співають.

ЮНАКИ. «Туди-сюди, хлопці»... (Плескають у долоні.) «Туди-сюди, хлопці»... (Плескають у долоні.)

МІК. Що це ви робите, старигани?.. Копаєте собі могилу?

ГАРРІ. Я порадив би вам не баритись... Вам зовсім небагато лишилося.

ДЖІММІ. Ти, нахабно мавпо...

ТОММІ. Облиш його, Джіммі... Він ще хлопчисько...

ГАРРІ. Я вже повнолітній, містере.

АРЧІ. Он як? То чого ж ти так поводишся? Мав би виявити хоч якусь повагу.

МІК. Хоч якусь повагу?.. До кого? До трьох брудних старих волоцюг?..

ДЖІММІ. Слухай, ти, ось я зараз накручу тобі вуха...

ТОММІ. Це, певно, наш робочий одяг...

МІК. Робочий одяг?.. Ха-ха, ви тільки погляньте на них, хлопці. Справжнісінькі опудала...

Юнаки регочуть.

ТОММІ. Здається, тобі просто набридло жити...

МІК. Ого, погрози... Ти чуєш, Гаррі? Ой-ой, боюся!..

ГАРРІ. Ми тільки хотіли дізнатися, що це ви робите, ото й тільки.

ДЖІММІ. Гарзд. Ми будемо піщаний замок.

АРЧІ. Дізналися? А зараз забирайтеся геть!

ГАРРІ. Піщаний замок!..

МІК. Хлопче, та це ватага психів. Мабуть, утекли з божевілля.

ДЖІММІ. Ти вгадав Утекли.

ГАРРІ. О-о... Диви, Міккі... він починає сердитися. Почервонів, як помідор.

Юнаки регочуть.

МІК. Ну, давай, діду... Згадай молодість. Ого!.. Та це ж хук лівою! Бокс! Давай, давай!..

ДЖІММІ. На!

Чути звук удару в обличчя.

МІК. Ой!.. Боляче!

ДЖІММІ. На ще раз, до пари...

ТОММІ. Це вже зайве, Джіммі.

ДЖІММІ. Не зайве... Іди, іди. Забирайся під три чорти, якщо можеш.

МІК (його голос віддаляється). Ти ще пошкодуєш, містере... Бісові психи! Вас треба засадити до божевільні... Скажені... Бісові психи...

Чути, як юнаки ідуть геть. Мовчанка.

ТОММІ (зітхаючи). Не можу я зрозуміти сучасну молодь. Не можу хоч убий.

АРЧІ. А ти згадай, що колись теж був молодим, Томмі...

ТОММІ. Звісно, був... Але ж не таким, Арчі... Світ змінюється, старий. І схоже, що не на краще.

АРЧІ. Що ж, можливо... Та в цьому не тільки їхня провина, га, Томмі? Я гадаю, їм просто ніде себе подіти. Так само як і нам... Проте для них це набагато гірше... Слухай... Ти пригадуєш, що відчував, коли отримав першу платню?

ТОММІ. Авжеж. Пам'ятаю як зараз... У мене серце мало з грудей не вискочило... А мати забрала майже всі гроші!..

АРЧІ. Ну, вона мала право... І все ж це допомогло тобі відчути себе дорослим. Правда ж? Відчути, що ти чогось вартий. А ці хлопці позбавлені такої радості.

ДЖІММІ. Закругляйтесь-но... Ми ніколи не закінчимо, якщо будемо базікати цілий день.

ТОММІ. А ця башта вийшла в тебе зовсім непогано, Джіммі.

ДЖІММІ. Еге... Ось трохи ще підправлю... Здається, в мене хист на такі речі. Якби мені брилу мармуру... І голу жінку для натури... (Сміється.)

АРЧІ. Попроси свою стару позувати.

ДЖІММІ. Ха, Арчі... Де мені взяти стільки мармуру? Таж на неї піде тощ десять, не менше.

Усі троє регочуть. Шумові ефекти затихають.

Минуло кілька годин. Напливає шум кімнати. Бетті дивиться новини по телевізору.

ДИКТОР. ...допомогли поліції в розшуках. А тепер кілька пріємних новин з питань праці.

Грюкають вхідні двері.

БЕТТІ. Це ти, Арчі?

ДИКТОР. ...Цей оборонний контракт вартістю понад двісті мільйонів фунтів стерлінгів подарує «хворій» Півночі близько семисот нових робочих місць.

Бетті вимикає телевізор. Чути, як Арчі заходить до кімнати.

АРЧІ (*дого голос наближається*). А ти чекала когось іще?

БЕТТІ. Е, в тебе стомлений вигляд...

АРЧІ (*сідая в крісло*). Я таки справді стомився, любя...

БЕТТІ. Твоя вечера на вогні. За хвилину буде готова... Біфштекс, запечений у тісті...

АРЧІ. Чудово!

БЕТТІ. Як ваші справи?

АРЧІ. Непогано. Томмі й Джіммі вміють працювати, коли захочуть. А де газета?

БЕТТІ. Онде під подушечкою для голок. (*Мовчить.*) Арчі...

АРЧІ. Чого тобі?

БЕТТІ. Пробач мені за вчорашне.

АРЧІ. Пусте, любя.

БЕТТІ. Це через те, що я... знаєш... була трохи ошелешена. Розумієш, ваша витівка здалася мені безглуздою.

АРЧІ. Не слід було тобі дивуватися. Майже все, що я зробив у своєму житті, видається трохи безглуздом.

БЕТТІ (*докірливо*). Ну що ти, Арчі...

АРЧІ. Ет, облич, любя. Ти не гірше за мене знаєш, що це правда.

БЕТТІ. Що ж, не всім судилось увійти в історію.

АРЧІ. Мабуть, що так. Але я мав на увазі не те.

БЕТТІ. Не знаю, Арчі... Якщо ти знайшов у тій роботі радість, хіба це не головне?

Шумові ефекти затихають.

Ранній ранок наступного дня. Напливають звуки моря. Шумові ефекти створюють настрій глибокого суму: хвилі видаються втомленими, вони повільно перекочують камінці, монотонно повторюючи свій плин; здалеку чути поодинокі басові звуки туманного горна; жалібно квілить чайка.

ДЖІММІ (*після мовчання*). Боже мій, боже мій... Ви тільки гляньте! Моя красуня башта... Ущент зруйнована!

ТОММІ. А мої зубчасті мури? Поскидани в рів. Хто ж це накоїв?

АРЧІ. Певно, хтось із учорашніх шмаркачів.

ТОММІ. Але ж це безглуздо, Арчі!

АРЧІ. Ну годі!.. Чи варто лити сльози над розкиданим піском? Ми швиденько все поновимо.

ДЖІММІ. Але те саме може статися знову.

АРЧІ. Ні. Якщо ми будемо тут, нічого не станеться.

ДЖІММІ. Ти вважаєш, ми маємо сидіти тут уночі?

АРЧІ. А чом би й ні? По двоє, звичайно... Щоб було веселіше. Ти принесеш свої снасті, Томмі, і, може, спіймаєш щось на сніданок.

ТОММІ. А що? Чудова думка. Назбираємо трісок і розкладемо вогнище, щоб не було холодно.

ДЖІММІ. Тільки богами відомо, що скаже моя Елсі...

ТОММІ. Отакое! Хто, зрештою, чоловік у вашому домі?

ДЖІММІ. Ет, облич, я це знаю, Томмі. Але охороняти вночі якийсь піщаний замок... Можливо, ті шмаркачі мали рацію. Нас треба здати в божевільню.

АРЧІ. Джіммі Редпат! Ти прийшов сюди базікати чи працювати?

ДЖІММІ. Гаразд, гаразд, старий. Годи тобі бурчати. Й ситий цим удома.

Шумові ефекти стихають.

Полудень. Напливають звуки моря. Том іх змінився. Не чути більше туманного горна. Плюскіт хвиль уже не пригнічує. Вдалині чути сміх дітей. Джіммі, наспівуючи, відбудовує башту.

ДЖІММІ. Штани зняв Джорджі й зрозумів,

Так, бідний Джорджі зрозумів...

Так, бідний Джорджі зрозумів...

ТОММІ (*відповідає*). Коли прийшов від Мері...

ДЖІММІ. Що там він дещо загубив...

ТОММІ. Що там він дещо загубив...

АРЧІ (*приєднується здалеку*). Що там він дещо загубив,

Коли прийшов від Мері...

ДЖІММІ (*сам*). Пішов невдаха в магазин, Атож, подався в магазин...

Чути ходу. Підходить репортер.

РЕПОРТЕР. Перепрошую. Ви не образитесь, коли я запитаю, що це ви робите?

ДЖІММІ. Катайте, друзяко, запитуйте. Тільки, гадаю, воно й так видно.

РЕПОРТЕР. А, звичайно... Мабуть, я мав спитати не «що», а «навіщо».

ДЖІММІ. Гаразд... Це інша річ. Бачите отого чоловіка вгорі, на мурі... який прорізає бійниці?

РЕПОРТЕР. Бачу.

ДЖІММІ. Він усе вам розповість. Називайте його Арчі.

РЕПОРТЕР. Дякую.

ДЖІММІ. Геї, а нащо вам це знати, до речі?

РЕПОРТЕР. З цікавості... Така в мене професія. Я, бачте, репортер із «Кронікл».

ДЖІММІ. Не брешете?.. Арчі!..

АРЧІ (*здалеку*). Чого тобі?

ДЖІММІ. Тут хлопець із газети. Хоче побалакати з тобою.

АРЧІ. З газети?

Шумові ефекти стихають.

Вечір. Напливають звуки вітальні. Чути шелестіння газети.

БЕТТІ (*збуджено*). Арчі! Арчі! Тут про тебе в газеті... Про вас усіх. Вони навіть дають ваше фото.

АРЧІ. Ану покажи.

Шелестіння газети.

БЕТТІ. Осьде... Це просто чудово, Арчі. Як у казці... Ти тільки поглянь. І обличчя ваші усміхнені, як у дітей...

АРЧІ. Дай-но мені, жінко. Ніколи б подумав... А про що вони пишуть?

Шелестіння газети.

БЕТТІ. Е-е, Арчі... Тут сказано, що ви безробітні.

АРЧІ. Так воно і є, хіба ні? Чого тут соромитись?

БЕТТІ. Воно то так, любий, але... Ти ж не хочеш, щоб про це дізнався цілий світ.

АРЧІ. А чому? Навпаки.

Шумові ефекти затихають.

Той самий вечір. Напливають звуки моря.

Томмі ловить рибу. Джиммі стоїть поруч. Потріскування вогнища і лагідний плюскіт хвиль зливаються в єдину мелодію.

ДЖИММІ. Чудовий вечір для риболовлі. Томмі.

ТОММІ. Еге... Твоя правда, Джиммі.

ДЖИММІ. Ти лише поглянь на зірки. Сотні їх... Навіть тисячі...

ТОММІ. Сотні? Та їх там мільйони, старий.

ДЖИММІ. Іди ти...

ТОММІ. Справді так, можеш мені повірити.

Мовчанка.

ДЖИММІ. Слухай, Томмі... а що, як там угорі двоє хлопців дивляться сюди вниз... і думають, чи нема тут двох таких, як вони, що теж дивляться вгору... думаючи про те саме?..

ТОММІ. Що?

ДЖИММІ. Я кажу... Чи не здається тобі... А втім, пусте...

Дзеленчить дзвіночок на спінінгу Томмі.

ДЖИММІ. Здається, дзвонить наш снідачок. Тягни його швидше.

Шумові ефекти стихають.

Знову звуки вітальні.

БЕТТІ (*недавірливо*). Ти куди зібрався?

АРЧІ. Я ж сказав Спущуся до моря.

БЕТТІ. Вже майже десята, Арчі...

АРЧІ. Знаю. І я спізнаю підмінити Джиммі, якщо зараз не вийду. Де ця газета?

БЕТТІ. Яка газета? Ти ж застудишся на смерть, якщо простовбичиш цілу ніч на березі.

АРЧІ. Я тепло вдягся, і в нас там велике вогнище... Ну, любя... Це ж не надовго.

Чути телефонний дзвінок.

АРЧІ. Візьми трубку, любя

Бетті, зітхаючи, підводиться.

АРЧІ. Ага, ось вона... Ти на ній сиділа.

Чути, як Бетті знімає трубку. Шелестить газета, яку згортає Арчі.

БЕТТІ (*здалеку*). Арчі, тут з тобою хоче поговорити якийсь чоловік... Він каже, з телебачення...

Шумові ефекти затихають.

Напливає шум моря. Потріскує вогнище.

ДЖИММІ. Як ти гадаєш... Тисячі років тому... Ми всі справді вийшли з цього моря?

ТОММІ. Звісно, що так...

ДЖИММІ. І зовсім галі?

ТОММІ. Ну, як тобі сказати... Ми не були такими, як нині, старий. Ми скидалися на ящірок.

ДЖИММІ. На ящірок?

ТОММІ. Атож. На ящірок.

ДЖИММІ. Та йди ти... Як же потім ми стали такими, як оце тепер?

ТОММІ. Ну... ми продукт їхньої еволюції...

ДЖИММІ. Їхньої еволюції? Ти ба, а я досі думав, що ми пішли від мавп.

ТОММІ. Так воно й сталося. Але набагато пізніше.

ДЖИММІ. Мабуть, треба підкинути дрова, полум'я

сичить і потріскує.) Хіба не чудова штука — вогнище? Я завжди любив дивитись, як буяє полум'я.

АРЧІ (*його голос наближається*). Щось упіймали?

ТОММІ. О, привіт. Арчі... Є двійко...

АРЧІ. Молодець. Нічого нічого?..

ТОММІ. Ні... Тихо. Вони хороші, коли нікого нема.

АРЧІ. Авжеж.

ДЖИММІ. Послухай-но, Арчі...

АРЧІ. Чого тобі?

ДЖИММІ. Ти знаєш... якню вірити Томмі, ти колись був ящіркою...

АРЧІ. Справді? Ну, мене це не обходить... Ти краще поглянь сюди.

Шелестіння газети.

ДЖИММІ. Оце-то так!

АРЧІ. Є в мене й цікавіші новини...

Шумові ефекти затихають

Напливає шум моря. Десь далеко квітить чайка. На задньому плані чути голоси дітей.

СЛУЖБОВЕЦЬ БЮРО НАЙМУ. Перепрошую...

АРЧІ (*трохи віддалік*). Чого йому треба?

ТОММІ (*трохи віддалік*). Може, знову з...

СЛУЖБОВЕЦЬ. Перепрошую... Панове Бус, Редпат і Сагден? Я з бюро найму.

ТОММІ. З чим вас і вітаю.

СЛУЖБОВЕЦЬ. Річ у тім...

ДЖИММІ (*його голос наближається*). Хто це? Ви часом не з телебачення?

АРЧІ. Він з контори найму...

ДЖИММІ. Он як? Ви, певно, знайшли для нас усіх роботу?

СЛУЖБОВЕЦЬ. Е-е, ні... Я перепрошую, але...

ДЖИММІ. ...але ви про це й не думали, так?

АРЧІ. То чого ж вам треба, хлопче?

СЛУЖБОВЕЦЬ. Ну, йдеться... про цей піщаний замок. Ми прочитали у вчорашній «Кронікл»...

ДЖИММІ. І прийшли подивитись на власні очі? Правда, всличний? Він переміг би у світовому...

СЛУЖБОВЕЦЬ. Так, так. Звичайно. Це дуже вражає. Але річ у тім... Якщо ви тут будете, то виходить вже не потребує роботи.

АРЧІ. Не потребуємо роботи? Та ви що?.. Вже скоро три роки як ми ніде не працюємо...

СЛУЖБОВЕЦЬ. Закон про гарантії для безробітних від тисяч дев'яност сорок восьмого року і наступні поправки до нього...

АРЧІ. Послушайте, друже... Це дуже добре, що ви прийшли аж сюди, щоб розповісти нам це, але, знаєте...

СЛУЖБОВЕЦЬ. Тут район хронічного безробіття, це так, однак...

ДЖИММІ. Район хронічного безробіття? Щось цей хлопець дуже пишномовно висловлюється.

СЛУЖБОВЕЦЬ. ...однак ви все ж таки повинні шукати роботи.

ТОММІ. Шукати роботи! Ідьте ви, хлопче... Ви що — думаєте, ми не шукали?

Нема нічого. Геть нічого. В усякому разі, для таких, як ми.

ДЖІММІ. Ви ще від стіл пішки ходили, сину, як ми вже никали в пошуках роботи.

СЛУЖБОВЕЦЬ. Так, звичайно... Але боюся, я зобов'язаний повідомити, що ми перестанемо сплачувати вам допомогу, якщо ви не...

АРЧІ. Що-що?

СЛУЖБОВЕЦЬ. Перестанемо сплачувати вам допомогу... Параграф номер...

АРЧІ. Прокляття!.. Чи ж не нахабство, га?

ДЖІММІ. Слухайте-но...

СЛУЖБОВЕЦЬ. Вашу справу має бути розглянуто в...

ДЖІММІ. Оце так утишів!

СЛУЖБОВЕЦЬ. Ви можете, звичайно, подати оскарження.

АРЧІ. Послухайте, чоловіче... Хтось із нас тут несповна розуму, і я певен, що це не я.

СЛУЖБОВЕЦЬ. Ви гадаєте, мені це подобається? Я просто повинен виконувати свої службові обов'язки.

ТОММІ. Забирайтеся під три чорти, приятелю.

СЛУЖБОВЕЦЬ. Боюся, що закон є законом.

АРЧІ. Ви цього певні?

ДЖІММІ. Коли б не такі, як ми, у вас не було б роботи. Що ви скажете на це?

ТОММІ. Розтлумач йому добре, Джіммі.

ДЖІММІ. Зараз розтлумачу.

СЛУЖБОВЕЦЬ (*відступає*). Гарзд, гарзд... Я бачу, мое дальше перебування тут зайве...

АРЧІ. Оце вперше ви сказали щось розумне, хлопче. (*Гукає навіздогін службовцеві*.) І можете передати своєму шефові... нехай застромить собі нашу допомогу сам знає куди...

Мовчанка.

ДЖІММІ. Арчі... Невже вони справді зроблять так?

АРЧІ. Схоже, що так.

ТОММІ. Еге... Є над чим замислитись, правда? Чого вони від нас хочуть? Щоб ми били байдки цілий день?

АРЧІ. Звідки я знаю?

ТОММІ. Ну скажи... Як тут зберегти гідність, коли тебе так принижують?

АРЧІ. Ет... Він сказав, що лише виконує свою роботу.

ТОММІ. Але це ж знущання, старий!

ДЖІММІ. Я знаю, що нам треба було зробити. Треба було викопати підземну р'язницю й кинути мерзотника туди.

Усі троє сміються.

ДЖІММІ. Чуєте? Здається, врихали з телебачення.

Шумові ефекти затихають.

Знову напливає шум моря. Режисер інструкує свого оператора Хеміша.

РЕЖИСЕР. Значить, так, Хеміше... Плавна панорама з боку моря... понад скелями... Іде, іде й зупиняється на піщаному замку. О'кей?

ХЕМІШ. Зробимо.

РЕЖИСЕР. Далі камера знімає з дна

рову. По всій довжині мурів... через місточки... і далі вгору аж до внутрішньої фортеці. О'кей?

ХЕМІШ. Зробимо.

РЕЖИСЕР. Начебто трохи хмариться. Світла вистачить?

ХЕМІШ. Цілком.

РЕЖИСЕР. Чудово. Отже, домовились. Е-е... містере Бус!

АРЧІ (*здадалуку*). Що?

РЕЖИСЕР. Я б хотів зняти вас і ваших друзів на мурах замку. Ви не проти?

АРЧІ. Аж ніяк. Джіммі! Томмі! Підіймайтеся до мене.

РЕЖИСЕР. Слухайте, Хеміше... А чи не дати їм правор Сполученого Королівства?

ХЕМІШ. Логічно. Зараз Деббі принесе.

РЕЖИСЕР. Грандіозно. (*Голос його трохи віддаляється*.) Містере Бус... Ага, добре. Дякую, Деббі... Містере Бус, я хотів би, щоб один з вас узав прапор... і вимахував ним у себе над головою.

АРЧІ (*трохи віддалік*). Навіщо?

РЕЖИСЕР (*теж віддалік*). Ну, знаєте... Майорить прапор... Англійський замок і все таке... Глядячам сподобається.

АРЧІ. Зрозуміло.

ДЖІММІ. А можна, я вимахуватиму, Арчі? Це буде наче в тому фільмі, пам'ятаеш?.. Там, де Аламо...

АРЧІ. Валяй.

ТОММІ. Нарешті тобі випала нагода уславитись, га, Джіммі?

РЕЖИСЕР (*голос його наближається*).

О'кей, Хеміше... Усе входить?

ХЕМІШ. Якби той, що зліва, присунувся трохи ближче...

РЕЖИСЕР. Містере Бус!

ТОММІ (*трохи віддалік*). Джіммі! Обережніше із своїм прапором! Ти мало не вибив мені око.

РЕЖИСЕР. Містере Бус... Якби ви присунулися трохи ближче...

ХЕМІШ. Норма.

РЕЖИСЕР. Краше й не треба. Давай, Хеміше. Почали.

Чути дзигжання камери.

РЕЖИСЕР. Вимахуйте прапором, містере Редпат...

АРЧІ (*трохи віддалік*). Джіммі, друже... Обережніше... Ти нам усе розвалив.

ДЖІММІ. Я граю в кіно, старий...

ТОММІ. Грай собі... Але якби ти робив це трохи обачніше...

Мовчання. Знову дзигжчить камера.

Дзигжчання камери уривається.

РЕЖИСЕР. Усе гарзд, Хеміше?

ХЕМІШ. Зроблено.

РЕЖИСЕР. О'кей. Ну, панове... Дякую вам. Це було велично. Ви можете спускатися. Я ще хочу взяти коротеньке інтерв'ю...

Хто з вас може висловитися за всіх?

ДЖІММІ (*трохи віддалік*). Це вже для тебе, Арчі...

Звуки різко уриваються.

Знову чути шум моря. Арчі дає інтерв'ю на фоні тихого дзигжчання камери.

РЕЖИСЕР. Містере Бус, у цьому величезному піщаному замку, спорудженому вами, дехто вбачає могутній символ протесту... проти позиції уряду в питанні про

безробіття. Що ви хотіли б до цього додати?

АРЧІ. Ну... я навіть не знаю... Просто ми втомилися сидіти цілими днями нічого не роблячи. Бачте, річ у тім... Відразу після школи ми всі троє стали землекопами. І коли втратили роботу... Знаєте, у нас не було іншої спеціальності, не було й освіти. У цьому вся суть.

РЕЖИСЕР. То ви не звинувачуєте уряд?

АРЧІ. Я не знаю, кого звинувачувати. Не знаю. Я думаю... Світ дуже змінився, правда? І так швидко... Всі ці роботи та комп'ютери... Та що там ми... А от хлопчаків, які щойно закінчили школу, їх мені жаль. Їм доведеться дуже й дуже не легко.

РЕЖИСЕР. Містер Редпат сказав мені, що ви збираєтеся встановити своєрідний світовий рекорд, так?

АРЧІ. Ну, якщо ми встановимо рекорд, то встановимо. Але не це головне. Розумієте... Кожен має чимось займатися, правда?

РЕЖИСЕР. Проте рекорд ви таки встановили. Хіба перекидати стільки піску і за такий короткий час — не досягнення?

Чути гурчання бульдозера, що поступово наближається.

АРЧІ. Та ні, ви помиляєтесь, чоловіче. Коли мій батько працював на шахті, він мав видобувати по десять тонн вугілля за зміну. Не розгинаючись, стоячи навколішки і спершись на лікті...

Бульдозер гуркотить ближче.

ДЖІММІ. Поглянь, Томмі. Чого йому тут треба?

ТОММІ. Це бульдозер, хай йому чорт!

РЕЖИСЕР. Хеміше, не ловіть гав, знімайте все!

ДЖІММІ. Якого біса припхався сюди бульдозер?

АРЧІ. Ти не здогадуєшся?

ДЖІММІ. Як? Мій чудовий піщаний замок? Вони цього не зроблять.

АРЧІ. Ще й як зроблять.

ТОММІ. Бачиш того з папкою?

АРЧІ. Атож...

ТОММІ. Я знаю ту цяцю. Звуть його Артур Рідлі. Він був інспектором будівельних робіт при муніципалітеті... Ще до того, як вони перестали споруджувати житлові будинки...

АРЧІ. Атож, я чув про нього.

ДЖІММІ. То що ж нам робити?

АРЧІ. Як це що?.. Ми вже докінчуємо... Якщо вони хочуть зруйнувати наш замок, то цьому недonosкові доведеться спершу переступити через мій труп... А як ви?

ТОММІ. Я з тобою, Арчі...

ДЖІММІ. Якщо ти певен...

АРЧІ. Я певен, Джіммі... Смільніше... Станьмо пліч-о-пліч Уперед!

Чути, як вони йдуть назустріч бульдозеру.

ДЖІММІ. Арчі... А якщо він не зупиниться?

АРЧІ. Ти часом не злякався цієї машини, хлопче?

ДЖІММІ. Ні, звичайно... Але ж вона з

біса величезна. Не схожа на іграшкову...

А мені ще не набридло жити...

ТОММІ. Годі тобі нюняти, Джіммі! Будь чоловіком!

Бульдозер, зупинившись, гуркоче на місці.

АРТУР (віддалік). Гей, ви... Геть з дороги! Я сказав: геть з дороги! Ви що, глухі чи дурні? Я сказав... Ви чуєте?.. Хігігісі! Вимкни цей клятий двигун... Я сам себе не чую...

Гуркотіння бульдозера змовкає.

АРТУР (голос його наближається). Отак буде краще. Так от, мене звуть Артур Рідлі. Я з муніципалітету...

АРЧІ. Та невже?

АРТУР. Еге, я бачу, тут уже й телекамери... Покрасуватися своїми піками в газеті вам видалося замало?

РЕЖИСЕР (голос його наближається). Е-е... містере Рідлі! Ви б не...

АРТУР. Нічого не хочу слухати. І взагалі, забирайтеся звідси... Це справа муніципалітету. Вам тут нема чого робити.

РЕЖИСЕР. Я просто хотів...

АРТУР. Я сказав — забирайтеся геть!.. А ви не облишили своїх божевільних витівок?

АРЧІ. Вас це не стосується.

АРТУР. Мене не стосується!.. Чоловіче, таж ви розбурхали все це трикляте місце...

АРЧІ. Як це?

АРТУР. Як це? Поясню... Пригадайте, що сталося в Джерроу... Минуло вже п'ятдесят років після того голодного маршу. А люди й досі пам'ятають... Як же має сприймати муніципалітет те, що відбувається тут?

АРЧІ. Це всього-на-всього піщаний замок, голубе...

АРТУР. Гаразд. Я бачу, ви навряд чи зрозумієте, що таке суспільні відносини... Але поверте мені, мер дуже тривожиться.

ТОММІ. Ну й дарма...

АРТУР. Ага... То ви так? Я мав би це передбачити... Бандя невірних баламутів! Ну що ж, я маю інструкції... безпосередньо від міського начальства... знести цю клятву споруду.

АРЧІ. Поки я тут, цього не станеться. Вона нікому не заважає.

АРТУР. Вона небезпечна для громадян. Узяти хоча б глибини цього рову...

АРЧІ. Все буде гаразд. Ми наповнимо рів водою, коли завершимо будівництво. І тут зможуть купатися діти.

АРТУР. Та це ж загроза для громадськості. І якщо ви...

АРЧІ. Ну, а скелі? Вони теж небезпечні? Чому б вам не знести і їх?

АРТУР. Щодо скелі, то це природне багатство... і тому... вони охороняються. Але оця ваша... бридота...

ДЖІММІ. Гей, не дуже...

АРТУР. Я маю застергти вас... що згідно з міськими й державними планами забудови...

АРЧІ. Чого?

АРТУР. ...і оскільки ви не маєте дозволу на будівництво...

АРЧІ. Ви що? Зовсім тее чи трохи?

АРТУР. Ет, та що з вами балакати! Хіггінсе! Руйнуйте цю бісову споруду!

ХІГГІНС (віддалік). Е-е... Мені не сказали, містере Рідлі...

АРТУР. Ти про що?

ХІГГІНС. Бачте... Я не думав, що йдеться про піщаний замок...

АРТУР. Тобі платять гроші за роботу, а не за твої думки, Хіггінсе. Виконуй що тобі наказано.

ХІГГІНС. Ні... Перепрошую... але я не можу цього зробити... Ці хлопці так старалися... Було б несправедливо... Краще попросити когось іншого.

АРТУР. Ти розумієш, що ти кажеш?

ХІГГІНС. Так, містере Рідлі... Знаєте, що б я краще зробив? Я б допоміг цим хлопцям завершити будівництво. З бульдозером вийшло б удвічі швидше.

АРТУР. Та ти що?

АРЧІ. Спасибі, друже. Ми тобі щиро вдячні, але ми почали будувати голними руками і так само хочемо довести до кінця...

ДЖІММІ. Дивіться, дивіться! Арчі! Томмі! Онде Джеккі із своїми хлопцями...

ТОММІ. Справді... І всі з відрами та лопатами.

ДЖЕККІ (голос його наближається). Гей, ви там! Що тут робиться?

АРЧІ. Хіба не бачиш, Джеккі?..

ДЖЕККІ. Та бачу... Ну й ну... То, може, й мене знімуть на телебачення?

ДЖІММІ. А чом би й ні?

ДЖЕККІ. Оце втішив... Зараз я тільки хлопцям скажу... А це що за персона з папкою?

ДЖІММІ. Він з муніципалітету.

ДЖЕККІ. Он як?

АРТУР. Так. Правда. І прошу вас не заважати. Ми маємо виконувати свої обов'язки... Хіггінсе! Це твоє останнє слово?

ХІГГІНС (віддалік). Останнє.

АРТУР. Тоді вилазь із кабінки! Я сам занесу...

ДЖЕККІ. Спочатку вам доведеться знести нас.

ХІГГІНС. Якщо ви сядете за кермо, містере Рідлі... я обіцяю, що моя профспілка так цього не залишить.

АРТУР. Господи! Чого ж дивуватись, що в країні безлад... Рушай, Хіггінсе! Вертайся в гараж... (Голос його віддаляється.) А вам це так не минеться, чуєте? Затямте мої слова.

ДЖЕККІ. Бери ноги на плечі.

ДЖІММІ. Атож... і полотном дорога.

ХІГГІНС. О... він не такий лихий, як здається. Повірте мені... Я бачив гірших.

АРТУР (здалеку). Хіггінсе!

ХІГГІНС (теж віддаляючись). Ну гаразд... Я краще поїду. А що як я приведу після роботи дітей подивитися на ваш замок... можна?

АРЧІ. Завжди будемо раді.

Чути, як бульдозер повертає і їде геть.

ДЖЕККІ. Ого!.. Та у вас виходить непоганий змок, Арчі.

АРЧІ. Звісно, непоганий.

ДЖЕККІ. Ми подумали, може, вам потрібна допомога.

АРЧІ. Дуже приємно чути. Але ми хотіли б завершити власноруч...

ДЖЕККІ. Он як? Усі лаври бажаєте забрати собі?

АРЧІ. Та ні... Зовсім ні, друже. Це просто справа честі.

ДЖЕККІ. Розумію, Арчі. Але ж ви не станете заперечувати проти змагання?

АРЧІ. Змагання? Ти про що?

ДЖЕККІ. Ну... Було б несправедливо не дати роботу хлопцям, які прийшли так здалеку.

АРЧІ. Звичайно.

ДЖЕККІ. Отож ми йдемо будувати другий замок.

АРЧІ. Правильно, Джеккі. Будуйте...

Шумові ефекти зникають.

Чути бій Великого Бена¹. Удари годинника звучать на тлі людського гомону в Палаті громад.

ЧЛЕН ПАРЛАМЕНТУ. Так от, містере спікер, я маю на увазі...

Чути свист.

ЧЛЕН ПАРЛАМЕНТУ. ...містере спікер... я маю на увазі зокрема цих чоловіків на північному сході нашої хворобі на хронічне безробіття країни...

Чути сміх.

ЧЛЕН ПАРЛАМЕНТУ. ...які ...які не знають куди подіти себе й розважаються будівництвом велетенських піщаних замків!

Сміх стає гучнішим.

ЧЛЕН ПАРЛАМЕНТУ. Можливо... Можливо, наш прем'єр-міністр зможе... зможе пояснити Палаті... чи плани економічного розвитку країни передбачають, що подібна трудова діяльність дістане офіційну підтримку уряду...

Регіт, галас, тупотіння.

Шумові ефекти стихають.

Напливають звуки кімнати. По радіо звучить «романтична» музика.

БЕТТІ (трохи віддалік: вона стоїть біля вікна). О... яка похмура ніч! (Мовчить.) Арчі...

АРЧІ. Чого тобі?

БЕТТІ (її голос наближається). Про що ти думаєш?

АРЧІ. Та так... дурниці...

БЕТТІ. А все-таки?

АРЧІ. Та хоч би про те, що мені, в біса, робити решту свого життя.

БЕТТІ. Слухай, Арчі... Ви чимало досягли за останні дні.

АРЧІ. Ет, знаю, знаю, але...

БЕТТІ. Ти став майже знаменитістю.

АРЧІ. Та став...

Замовкають.

БЕТТІ (зітхає). Ну не сумуй так гірко, Арчі...

АРЧІ. Гірко?.. Мені здається, що я гірчий наїсся. (Змовкає.) Усе своє життя я то знаходив, то втрачав роботу... і копав, і скоротив... Я все життя шукав роботи... На будівельних майданчиках, на фабриках, на складах... А потім, пам'ятаєш, я ще чис-

¹ Куранти на будинку парламенту в Лондоні.

тив цистерни. Мамо рідна!.. Що то була за робота... Навіть Джіммі не знає..

БЕТТІ. Коли-небудь стане краще, Арчі...

АРЧІ. Так... Можливо... Та чи доживемо ми до цього? Я пам'ятаю, як велося моему батькові в тридцяті... Але тоді було не так, як тепер. Зовсім не так... І треба було війни, щоб вибратися з тієї ями... Це може здатися божевільям, знаю... Але робота на будівництві піщаного замку допомогла мені повернути самоповагу. Ось про що я зараз думаю.

БЕТТІ. Знаєш, Арчі... Я тільки одне хочу сказати...

АРЧІ. Що саме?

БЕТТІ. Я по-справжньому пишаюся тобою... По-справжньому...

АРЧІ. Облиш...

БЕТТІ. Так. Повір. (Мовчить.) Хочеш, ляжемо сьогодні раніше? По телевізору нема нічого цікавого... І ти, певно, втомився після такої роботи?

Оголошення по радіо: «Перед початком нашої наступної програми передаємо штормове попередження місцевого метеорологічного центру. Наближається шторм силою в дев'ять-десять балів. Вітер північно-західний. Власники катерів, будьте особливо обережні! Просимо вжити всіх заходів безпеки на місцях причалу».

БЕТТІ. Арчі... Що ти робиш?

АРЧІ. Що... що... Мені треба йти.

БЕТТІ. Йти?.. Куди?

АРЧІ. А куди б ти думала?

Шумові ефекти зникають.

Гуркіт хвиль удалині. Арчі, Томмі й Джіммі сидять на скелі і спостерігають, як море руйнує їхній піщаний замок.

ТОММІ. Звідси й справді все видно. Наче з трибуни.

АРЧІ. Еге ж.

ДЖІММІ. Ой лихо... Гупає як молодот...

ТОММІ. Зрештою, як добре подумати про це все... Ти тільки уяви собі...

АРЧІ. О, впала твоя друга башта, Джіммі!

ДЖІММІ. А мури ще стоять.

ТОММІ. Так, старий... Англійська якість.

ДЖІММІ (пирхає). Авжеж... Гадаю, навіть японці не спорудили б кращого замку.

Усі троє замовкають.

ТОММІ. О-о... впала остання башта...

АРЧІ. Услід за мурами...

ТОММІ. Так наче й не було...

ДЖІММІ. ...всієї нашої праці...

ТОММІ. Та-ак...

ДЖІММІ. І все ж таки... Для мене ці останні кілька днів були по-справжньому щасливі. І радісні. Такої втіхи я не знав від часів дитинства...

ТОММІ. І я теж... (Мовчить.) Тобі більш нічого не спадає на думку, Арчі?

АРЧІ. Оце шойно спало.

ДЖІММІ. Ну, кажи.

АРЧІ. Слухай, Джіммі... Ти півжиття працював на верфі. Ще не забув тієї роботи?

ДЖІММІ. Як я можу забути?

АРЧІ. Гаразд. Я подумав... Піщаний замок — це такі дрібничка, дитяча забавка... А ось якщо збудувати не замок... а піщаний корабель...

ДЖІММІ. Це ідея. Найбільший піщаний корабель у світі...

АРЧІ. Нам, можливо, знадобиться допомога.

ТОММІ. Ну, за цим діло не стане...

АРЧІ. Ми могли б збудувати лінійний корабель часів другої світової війни.

ТОММІ. Авжеж. Чом би й ні? Завтра зранку насамперед піду до бібліотеки...

АРЧІ. А в мене ще одна ідея.

ТОММІ. Яка?

АРЧІ. Чом би нам не запросити прем'єр-міністра спустити наш корабель на воду?..

Гуркіт шторму посилюється.

З англійської переклав
Олександр БУЦЕНКО

Заставка та кінцівка Ганни Ярошенко.

